

УДК 373.3.091.12–051:005.336.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2025-2-58-68>

ERGONOMIC COMPETENCE IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

ЕРГОНОМІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Nadiia SCHERBAKOVA,

Candidate of Pedagogical Science,
Associate Professor at the
Department of Pedagogy,
Berdiansk State Pedagogical
University
66, Zhukovsky Str., Zaporizhia,
69600, Ukraine

Надія ЩЕРБАКОВА,

кандидатка педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки,
Бердянський державний
педагогічний університет
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя,
69600, Україна

nadiya030219@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-2419-2150>

ABSTRACT

The article addresses a highly relevant issue in the modern system of higher pedagogical education in Ukraine – the need to rethink approaches to the professional training of future teachers. The author emphasizes that global changes in science, technology, and the sociocultural environment require educators not only to possess solid knowledge but also to be capable of creating a safe, comfortable, and productive educational environment focused on the needs of the child. In this context, the competency-based approach gains particular importance, as it aims to develop professional competence and achieve learning outcomes essential for effective pedagogical activity.

To foster ergonomic competence among future primary school teachers, a special academic course titled «Pedagogical Ergonomics» was developed and implemented for master's degree students. The course consisted of two modules: informational-analytical and practice-oriented. The aim of the first module was to provide students with knowledge of key concepts in pedagogical ergonomics, the methodological foundations of ergonomizing the educational process, and the interrelation of all its components. The practice-oriented module was based on an activity-based approach and involved students in modeling ergonomic situations, designing classroom space, analyzing educational equipment, applying case methods, creating checklists, and developing ergonomic recommendations. Professionally oriented games were also used.

This approach enhanced students' comprehension of the material, stimulated interest, encouraged discussion, and activated their cognitive learning activities. As a result, it contributed to the development of their readiness to build and improve the educational environment.

The outcomes of the course implementation demonstrated its effectiveness: future teachers became more sensitive to children's needs, learned to notice details affecting students' well-being, and developed a deeper understanding of their own role in creating a health-preserving educational environment.

Key words: *pedagogical ergonomics, primary school, teacher, professional training, educational environment, health preservation, ergonomic competence.*

Вступ. Сучасні трансформації в системі вищої педагогічної освіти України зумовлені глобальними змінами в науці, техніці і соціокультурному середовищі. Така ситуація актуалізує необхідність переосмислення підходів до професійної підготовки майбутніх учителів, які в умовах сьогодення мають бути не лише носіями знань, але й організаторами безпечного, комфортного та продуктивного освітнього середовища, орієнтованого на потреби здобувачів освіти.

Одним із провідних напрямів удосконалення підготовки таких фахівців є впровадження компетентнісного підходу, який передбачає формування професійної компетентності й досягнення освітніх результатів, необхідних для ефективної педагогічної діяльності. Проблема компетентнісної підготовки фахівців у педагогічній науці є об'єктом дослідження багатьох науковців: О. Дубасенюк, Т. Койчева, Ву Мінлі, О. Сорока та ін. Учені у своїх наукових розвідках професійну компетентність розглядають як цілісне інтегративне утворення, що поєднує глибокі теоретичні знання, практичні вміння, особистісні якості та здатність до рефлексії. Спільною для науковців є позиція щодо необхідності забезпечення зв'язку між академічною підготовкою майбутніх педагогів і реальними умовами їхньої професійної діяльності, що має ґрунтуватися на принципах гнучкості, міждисциплінарності та практичної спрямованості [2; 3]. Водночас, дослідження останніх років вказують на потребу деталізації окремих компонентів професійної компетентності, зокрема таких, що пов'язані з проєктуванням та підтримкою безпечного, функціонального і здоров'язбережувального освітнього середовища. У цьому контексті формується науковий інтерес до ергономічної компетентності як важливої складової загальної професійної готовності педагога [6; 10; 11].

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати сутність ергономічної компетентності та висвітлити особливості її формування в процесі підготовки вчителів початкових класів на другому магістерському рівні вищої освіти.

Методи та методики дослідження: ретроспективний аналіз наукових джерел із проблеми професійної підготовки вчителів, моделювання освітнього процесу в ЗВО, спрямованого на розвиток ергономічної компетентності майбутніх фахівців початкової освіти.

Результати та дискусії. Проблема підготовки висококваліфікованого фахівця, що володіє широким спектром професійних компетентностей, є нагальною вимогою сьогодення і стратегічним напрямом розвитку вищої педагогічної освіти України. Ця тенденція чітко визначена в сучасній нормативно-правовій базі. Зокрема, ключові фахові компетентності вчителя

початкової школи детально описані та схарактеризовані в професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Серед них виокремлено: мовно-комунікативну, предметно-методичну, інформаційно-цифрову, психологічну, емоційно-етичну, педагогічне партнерство, інклюзивну, здоров'язбережувальну, прогностичну, організаційну, оцінювально-аналітичну, здатність до навчання упродовж життя [7].

Хоча термін «ергономічна компетентність» безпосередньо не згаданий у переліку, ми переконані, що вона є фундаментальною інтегративною якістю, яка органічно переплітається з багатьма визначеними стандартом компетентностями та посилює їхню ефективність. Ергономічна компетентність являє собою здатність вчителя застосовувати знання з ергономіки, психології праці, гігієни та безпеки життєдіяльності для оптимізації освітнього середовища та організації власної професійної діяльності.

Як свідчать дослідження науковців (Т. Борисова, Н. Карапузова, Є. Починок, В. Помогайбо, Л. Рибалко та ін.) ергономічний підхід є основою для створення умов, які забезпечують підвищення ефективності навчання, збереження фізичного та психічного здоров'я учасників освітнього процесу, зниження рівня втоми, стресу та профілактику професійного вигорання [1; 5, 6; 8]. Застосування ергономічних принципів безпосередньо впливає на реалізацію низки ключових професійних компетентностей учителя, забезпечуючи їхню практичну дієвість і ефективність в умовах сучасного освітнього простору. Так, організаційна компетентність виявляється в здатності вчителя раціонально організовувати освітній процес, і саме ергономіка дає змогу здійснювати це з урахуванням потреб учнів і особливостей навчально-виховного середовища. Йдеться про оптимальне розташування навчальних зон у класі, продуманий розклад занять і перерв, чергування видів діяльності, а також доцільний вибір і розміщення дидактичних та технічних засобів навчання. Інклюзивна компетентність вимагає від учителя створення безпечного й адаптивного середовища для кожного учня, незалежно від його індивідуальних потреб. У цьому контексті ергономіка виступає як інструмент, що дозволяє проектувати простір і організовувати навчальні процеси таким чином, щоб вони відповідали принципам доступності, фізичного комфорту та психологічної підтримки. Не менш важливою є й проектувальна компетентність, яка передбачає вміння планувати освітні заходи з урахуванням численних факторів.

Таким чином, ергономічна компетентність є тією метакомпетентністю, що сприяє формуванню готовності вчителя створювати комфортне, безпечне, здорове та ефективне освітнє середовище. Вона дозволяє педагогу не лише виконувати вимоги професійного стандарту, але й вийти за їхні межі, забезпечуючи якісно новий рівень організації

праці та навчання, що безпосередньо впливає на благополуччя, розвиток і успішність молодших школярів.

Ідея про вагомість ергономічної компетентності в структурі професійної підготовки майбутніх учителів знаходить наукове обґрунтування в працях Л. Сидорчук. Учена розглядає її як необхідну складову професійного становлення педагога. Ергономічна компетентність, за її визначенням, має інтегративний характер і формується як динамічна система гуманістичних ідей, ціннісно-сміслових орієнтацій, особистісних позицій і властивостей. Вона виявляється у взаємодії людини з технікою й середовищем, у способах пізнання й перетворення дійсності, а також визначає готовність особистості до творчого освоєння способу життєдіяльності в умовах сучасного технологічного суспільства. У цьому контексті ергономічна компетентність безпосередньо впливає на специфіку педагогічної діяльності та систему професійно значущих якостей вчителя. Значущою є також запропонована Л. Сидорчук модель ергономічної компетентності, що включає когнітивно-ергономічний, техніко-технологічний, професійно-педагогічний, комунікативний і ціннісно-смісловий компоненти, а також окреслює відповідні критерії та рівні її сформованості [9].

Актуальність формування ергономічної компетентності у контексті сучасних трансформацій освітнього простору підтверджують і дослідження Ю. Демідової та О. Ігнатюк. Науковиці обґрунтовують, що ця компетентність ґрунтується на комплексі соціально-психологічних, фізіологічних, психофізіологічних, антропометричних і гігієнічних чинників. Її сформованість, у свою чергу, забезпечує ефективність професійної діяльності вчителя, сприяє збереженню його здоров'я, а також підвищує рівень задоволеності педагогічною працею, створюючи передумови для гармонійного розвитку особистості в освітньому середовищі [4].

У цьому контексті наше емпіричне дослідження було спрямоване на вивчення процесу формування ергономічної компетентності майбутніх учителів початкової школи в умовах викладання навчальної дисципліни «Педагогічна ергономіка» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Метою курсу було не лише ознайомлення студентів із психолого-педагогічними та ергономічними підходами до організації освітнього процесу в сучасній початковій школі, а й формування в них практичних умінь і професійного досвіду щодо створення сенсорно-пізнавального й інформаційно-предметного середовища. Особливий акцент у навчальному курсі було зроблено на розвиток навичок ефективної організації власної професійної діяльності, що відповідає сучасним вимогам до педагогічної компетентності й сприяє досягненню високих результатів у роботі з молодшими школярами.

Курс включав два блоки: інформаційно-аналітичний та практико-орієнтований. У межах інформаційно-аналітичного блоку здобувачі вищої

освіти мали можливість отримати знання, необхідні для систематичного та цілеспрямованого застосування ергономічних принципів у організації освітнього процесу. Навчальний матеріал охоплював основні поняття курсу, такі як: «педагогічна ергономіка», «ергономічне середовище», «когнітивна ергономіка», «фізична ергономіка», «організаційна ергономіка» та інші. Особлива увага приділялась методологічному підґрунтя ергономізації освітнього процесу, що включає розуміння ергономічних вимог до його організації, раціональне проектування робочих місць учителя та учнів, урахування вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти, навантаження на увагу, пам'ять школярів; усвідомлене ставлення до планування розкладу, перерв, чергування видів діяльності, а також дотримання естетичних та санітарно-гігієнічних норм праці учасників освітнього процесу. Під час організації опанування теоретичним матеріалом акцентували увагу на взаємозв'язку та взаємозалежності усіх визначених аспектів.

Цілеспрямована робота в межах навчального курсу сприяла формуванню у студентів усвідомлення важливості ергономічних знань та необхідності їх інтеграції в професійну педагогічну діяльність. Ми виходили з припущення, що така підготовка допоможе майбутнім учителям цілеспрямовано обирати й ефективно застосовувати оптимальні ергономічні рішення в практиці, створювати умови для продуктивного, безпечного та здоров'язбережувального освітнього процесу. Окрім того, така навчально-пізнавальна діяльність сприяла підвищенню загальної якості педагогічної підготовки здобувачів вищої освіти. Особливу увагу було зосереджено на розвитку їхньої здатності до рефлексії та готовності до постійного вдосконалення освітнього середовища з урахуванням конкретних часових і ситуативних умов, що цілком відповідає сучасним вимогам до професійної діяльності вчителя.

Реалізація практико-орієнтованого блоку навчального курсу «Педагогічна ергономіка» сприяла формуванню готовності здобувачів вищої освіти до удосконалення та накопичення практичного досвіду в розв'язанні питань організації й оптимізації трудової діяльності відповідно до індивідуальних потреб і можливостей кожного учасника освітнього процесу. Для забезпечення якісного формування ергономічної компетентності студентів їх активно залучали до діяльності, пов'язаної з професійним становленням. Для цього використовувався діяльнісний підхід, який є ключовим у процесі компетентнісної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Активізація процесу формування ергономічної компетентності здійснювалась шляхом створення дидактичних і психологічних умов, що спонукали майбутніх фахівців до самостійної, творчої та розумової діяльності, а також моделювали предметний і соціальний зміст майбут-

ньої професії. З цією метою використовували інтерактивні методи та форми навчання, зокрема: моделювання ергономічних ситуацій, проектування класного простору, аналіз навчального обладнання з точки зору ергономіки, кейс-методи, створення чек-листів ергономічної перевірки для вчителя та батьків, розробка ергономічних рекомендацій тощо.

Практико-орієнтований блок сприяв формуванню в майбутніх учителів умінь ефективно застосовувати набуті теоретичні знання під час ергономічного проектування й організації освітнього процесу. У межах навчального курсу магістранти вдосконалювали вміння доцільно обирати адекватні форми і засоби взаємодії з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових фізіологічних і психологічних особливостей та ключових принципів ергономіки. Вони навчались будувати суб'єкт-суб'єктні взаємини, удосконалювати власну вербальну й невербальну комунікацію відповідно до ергономічних закономірностей сприйняття; дотримуватись педагогічного такту, розвивати витримку; поєднувати різні форми виховного впливу під час взаємодії з учнями, їх батьками та колегами, оптимізуючи цю взаємодію з позиції психофізичного комфорту та ефективності.

Так, на лекціях та практичних заняттях навчальна діяльність студентів була спрямована на розв'язання педагогічних ситуацій з ергономічним змістом. Наприклад, у класі недостатнє освітлення, що спричиняє втому очей і головний біль в учнів. Як має діяти вчитель з метою оптимізації освітнього середовища відповідно до ергономічних норм? Або: учитель помічає, що учні постійно сутуляться за партами, а деякі скаржаться на біль у спині. Які рекомендації щодо поліпшення робочих місць варто надати вчителю батькам та адміністрації школи? Якими мають бути його дії в такій ситуації відповідно до принципів педагогічної ергономіки?

Аналіз та обговорення подібних кейсів дозволяли майбутнім педагогам, спираючись на набуті знання та досвід, знаходити альтернативні варіанти розв'язання проблем, порівнювати їх і обирати найбільш доцільний з огляду на принципи ергономічної ефективності, безпеки й комфорту освітнього середовища.

У структуру більшості практичних занять було включено різноманітні тренінги-вправи, спрямовані на набуття студентами конкретних практичних умінь. Зокрема, значну увагу приділяли тренінгам з організації робочого простору, проведення яких дозволяло поєднувати теоретичні знання з практичним досвідом, формувало розуміння важливості дотримання ергономічних вимог у педагогічній діяльності та давало змогу оволодіти відповідним інструментарієм. Так, наприклад, викладач пропонував студентам змодельовати оптимальне розміщення меблів у класі (парт, дошки, вчительського столу) з урахуванням ергономічних принципів. Після презентації кожною групою власного варіанту, учасники

заняття спільно аналізували запропоновані рішення, порівнювали їх із віковими особливостями учнів молодшого шкільного віку, специфікою предмета, завданнями і формою конкретного уроку.

Ще один варіант тренінгової роботи передбачав створення коротких ергономічних вправ для організації перерв між видами діяльності на уроці. Студенти добирали або самостійно розробляли приклади руханок, вправ для зняття м'язового напруження, релаксації, відновлення постави чи зміни пози. Вони демонстрували ці вправи й аргументували їх доцільність з позиції впливу на функціональний стан учнів, зокрема рівень втоми, концентрацію уваги, моторну активність і психофізіологічне розвантаження. Аналізуючи вплив цих вправ на стан учнів, студенти поглиблювали розуміння ергономічних принципів, що сприяло формуванню їхньої ергономічної компетентності як майбутніх педагогів. Крім того, у процесі виконання таких завдань вони вчилися враховувати вікові особливості дітей і закономірності зміни функціональних станів для забезпечення комфортного й ефективного навчання.

За нашими спостереженнями, така форма роботи не лише сприяла кращому засвоєнню матеріалу, а й пробуджувала щирий інтерес до теми, викликала дискусію, активізувала навчально-пізнавальну діяльність учасників занять. Магістранти виявляли зацікавленість у пошуку нових, нестандартних рішень для організації комфортного навчального простору. При цьому вони проявляли ініціативу і при розв'язанні практичних завдань, і під час обговорення та аналізу побаченого. Такий досвід давав змогу майбутнім педагогам не лише глибше усвідомити роль ергономічних чинників у навчально-виховному процесі, а й бачити себе активними суб'єктами, здатними скеровувати умови взаємодії з учнями та впливати на якість освітнього середовища.

У процесі організації вивчення навчального курсу «Педагогічна ергономіка» та формування ергономічної компетентності також використовували професійно орієнтовані ігри: «Ергономічне проектування навчального кабінету», «Засідання педагогічної ради з питань здоров'язбережувальних технологій», «Консультація для батьків учнів (спільно з психологом) щодо організації робочого місця дитини вдома». Залучення студентів до ігрової діяльності стимулювало їх самостійність та розвиток творчої активності. Вони не лише використовували відомі засоби спілкування, але й прогнозували ергономічні наслідки своїх дій, перевірялися, імпровізували. При цьому увага акцентувалась на тому, що створення комфортного освітнього середовища є цілеспрямованою науково обґрунтованою діяльністю з оптимізації всіх компонентів освітнього середовища (фізичного, психологічного, інформаційного) з урахуванням потреб учнів та вчителя. Використання професійно орієнтованих ігор дозволяло забезпечити емоційне та інтелектуально

насичене середовище в студентській аудиторії. Нестандартні ситуації, що виникали під час гри, вимагали від майбутніх учителів здійснювати детальний аналіз проблеми, зіставляти власний досвід з новою ситуацією, здійснювати пошук альтернативного вирішення проблеми, обґрунтовувати обрану методику згідно з науковими даними педагогічної ергономіки.

Отже, результати проведеного дослідження підтверджують важливість формування ергономічної компетентності майбутніх учителів початкової школи на магістерському рівні вищої освіти. Цілеспрямоване викладання навчальної дисципліни «Педагогічна ергономіка», що включає інформаційно-аналітичний та практико-орієнтований блоки, сприяє здобуттю глибоких теоретичних знань здобувачами вищої освіти та формуванню їх практичних умінь. Застосування діяльнісного підходу, інтерактивних методів навчання, моделювання професійних ситуацій і спеціалізованих ігор забезпечує не лише усвідомлення значущості ергономічних принципів, а й формує у майбутніх фахівців готовність їх ефективного впровадження в реальних умовах освітнього процесу. Формування ергономічної компетентності дозволяє студентам раціонально організовувати освітню діяльність, створювати інклюзивне та адаптивне навчальне середовище з урахуванням фізіологічних та психологічних особливостей учнів. Водночас це сприяє підвищенню якості планування та реалізації освітніх заходів і відповідає вимогам сучасних професійних стандартів, а також відкриває можливості для нового рівня організації власної праці та навчання молодших школярів, що позитивно впливає на здоров'я, розвиток і успішність усіх учасників освітнього процесу.

Отже, ергономічна компетентність виступає фундаментальною метакомпетентністю, яка забезпечує готовність учителя створювати оптимальні умови для навчання і всебічного розвитку дітей, підтримувати здоров'я всіх учасників освітнього процесу та підвищувати загальну якість педагогічної діяльності. Подальша інтеграція цієї компетентності в програми підготовки педагогічних кадрів є необхідною умовою для формування нового покоління педагогів, здатних ефективно реагувати на виклики сучасної освіти та сприяти сталому розвитку освітньої сфери.

Література

1. Борисова Т. М. Ергономічна підготовка майбутніх викладачів закладів професійної освіти : монографія. Полтава : 2, 2020. 230 с.
2. Дубасенюк О. А. Компетентнісний підхід у професійній підготовці вчителя. *Формування естетичної компетентності особистості засобами народознавства* : зб. наук. праць молодих дослідників / за заг. ред. О. С. Березюк, Л. О. Глазунової. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. С. 10–16. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/8450/> (дата звернення: 20.04.2025).
3. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі : колективна монографія / за заг. ред. Л. М. Рибалко. Тернопіль : Осадца В. М., 2019. 400 с.

4. Ігнатюк О. А., Демідова Ю. Є. Ергономічна компетентність як результат навчання та інтегрований показник якості фахової підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти в умовах освітніх трансформацій. *Вісник університету імені А. Нобеля. Серія "Педагогіка і психологія" Педагогічні науки*. 2018. № 2 (16). С. 192–198. URL: https://www.researchgate.net/publication/339470580_Ergonomicna_kompetentnist_ak_rezultat_navcanna_ta_integrovanij_pokaznik_akosti_fahovoi_pidgotovki_majbutnih_vikladaciv_zakladiv_visoj_oshviti_v_umovah_oshvitnih_transformacij (дата звернення: 20.04.2025).
5. Карапузова Н. Д., Починок Є. А., Помогайбо В. М. Педагогічна ергономіка: створення: комфортного та безпечного навчального середовища в початковій школі. *Постметодика*. 2012. № 5 (108). URL: [file:///C:/Users/Administrator/Desktop/Postmetodyka_2012_5_4%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Administrator/Desktop/Postmetodyka_2012_5_4%20(1).pdf) (дата звернення: 20.04.2025).
6. Койчева Т. І., Мінілі В. Компетентнісна парадигма професійної підготовки сучасного вчителя нової української школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022 р., № 83. С. 47–51.
7. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Наказ міністерства освіти і науки України від 29.08.2024. № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення: 20.04.2025).
8. Рибалко Л. М., Йопа Т. В. Проектування освітнього здоров'язбережувального середовища на засадах педагогічної ергономіки. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2020. Вип. 3К (123). С. 361–364. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/3294>.
9. Сидорчук Л. А. Ергономічна компетентність майбутнього вчителя технологій як необхідна умова його професіоналізму. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2013. Вип. 43. С. 202–208. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17991/Sydorchuk.pdf?sequence=1> (дата звернення: 20.04.2025).
10. Сорока О. Компетентнісний підхід у підготовці вчителя початкової школи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка. Соціальна робота*. 2012. Вип. 25. С. 191–194. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41226/Tkachenko_lushchenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 20.04.2025).
11. Ткаченко Л. А., Ющенко А. П. Формування ергономічної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання. *Наукові записки : зб. наук. статей / М-во освіти і науки України, Укр. держ. ун-т імені Михайла Драгоманова ; упор. Л. Л. Макаренко*. Київ : Гельветика, 2023. Вип. CLV (155). С. 105–111. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41226/Tkachenko_lushchenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 20.04.2025).

References

1. Borysova, T. M. (2020). Erhonomichna pidhotovka maibutnih vykladachiv zakladiv profesiinoi osvity: Monohrafiia [Ergonomic training of future vocational education teachers: A monograph]. Poltava: 2. [in Ukrainian].
2. Dubaseniuk, O. A. (2010). Kompetentnisnyi pidkhid u profesiinii pidhotovtsi vchytelia [Competence approach in teacher training]. In O. S. Bereziuk & L. O. Hlazunova (Eds.), *Formuvannia estetychnoi kompetentnosti osobystosti zasobamy narodnavstva: Zb. nauk. prats molodykh doslidnykiv* (pp. 10–16). Zhytomir: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. Retrieved from: <http://eprints.zu.edu.ua/8450/>. [in Ukrainian].
3. Zdorov'iazberezhuvalni tekhnolohii v osvithomu sereдовyshchi: Kolektyvna monohrafiia [Health-preserving technologies in the educational environment: A collective monograph]. (2019). In L. M. Rybal'ko (Ed.), Ternopil: Osadtsa V. M. [in Ukrainian].
4. Ihnatiuk, O. A., & Demidova, Yu. Ye. (2018). Erhonomichna kompetentnist yak rezultat navchannia ta intehrovanyi pokaznyk yakosti fakhovoi pidhotovky maibutnih

vykladachiv zakladiv vyshchoi osvity v umovakh osvितnikh transformatsii [Ergonomic competence as a learning outcome and an integrated indicator of quality training of future HEI teachers under educational transformation]. *Visnyk universytetu imeni A. Nobelia. Seria "Pedahohika i psykholohiia"*, 2(16), 192–198. Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/339470580> (accessed April 20, 2025). [in Ukrainian].

5. Karapuzova, N. D., Pochynok, Ye. A., & Pomohaybo, V. M. (2012). Pedahohichna erhomomika: Stvorennia komfortnoho ta bezpechnoho navchalnoho seredovyshcha v pochatkovii shkoli [Pedagogical ergonomics: Creating a comfortable and safe learning environment in primary school]. *Postmetodyka*, 5(108). Retrieved from: [file:///C:/Users/Administrator/Desktop/Postmetodyka_2012_5_4%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Administrator/Desktop/Postmetodyka_2012_5_4%20(1).pdf). [in Ukrainian].

6. Koicheva, T. I., & Minli, V. (2022). Kompetentnisna paradyhma profesiinoi pidhotovky suchasnoho vchytelia Novoi ukrainskoi shkoly [Competence paradigm of modern teacher training in the New Ukrainian School]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, (83), 47–51. [in Ukrainian].

7. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2024, August 29). Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu "Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity" [On the approval of the professional standard "Teacher of general secondary education"] (Order No. 1225). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>. [in Ukrainian].

8. Rybal'ko, L. M., & Yopa, T. V. (2020). Proiektuvannia osvitnoho zdorov'iazbezrehuvalnoho seredovyshcha na zasadakh pedahohichnoi erhomomiky [Designing an educational health-saving environment based on pedagogical ergonomics]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, 3K(123), 361–364. Retrieved from: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/3294>. [in Ukrainian].

9. Sydorchuk, L. A. (2013). Erhomomichna kompetentnist maibutnoho vchytelia tekhnolohii yak neobkhdna umova yoho profesionalizmu [Ergonomic competence of a future technology teacher as an essential condition of professionalism]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, (43), 202–208. Retrieved from: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17991/Sydorchuk.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].

10. Soroka, O. (2012). Kompetentnisnyi pidkhid u pidhotovtsi vchytelia pochatkovoi shkoly [Competence-based approach in training primary school teachers]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Pedahohika. Sotsialna robota*, (25), 191–194. Retrieved from: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41226/Tkachenko_lushchenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [in Ukrainian].

11. Tkachenko, L. A., & Yushchenko, A. P. (2023). Formuvannia erhomomichnoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia [Formation of ergonomic competence of future professional education teachers]. In L. L. Makarenko (Ed.), *Naukovi zapysky* : Zb. nauk. statei (Vol. CLV (155), pp. 105–111). Kyiv : Helvetyka. Retrieved from: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41226/Tkachenko_lushchenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню надзвичайно актуальної проблеми в сучасній системі вищої педагогічної освіти України – необхідності переосмислення підходів до професійної підготовки майбутніх учителів. Авторка підкреслює, що глобальні зміни у науці, техніці та соціокультурному середовищі вимагають від педагогів не лише оволодіння знаннями, але й здатності створювати безпечне, комфортне та продуктивне освітнє середовище, орієнтоване на потреби дитини. У цьому контексті особливої значущості набуває компетентнісний підхід, спрямований на

формування професійної компетентності та досягнення освітніх результатів, необхідних для ефективної педагогічної діяльності.

Для формування ергономічної компетентності майбутніх учителів початкових класів було розроблено та впроваджено спеціальний навчальний курс «Педагогічна ергономіка» для студентів магістерського рівня. Курс включав два блоки: інформаційно-аналітичний та практико-орієнтований. Мета інформаційно-аналітичного блоку – надання студентам знань про ключові поняття педагогічної ергономіки, методологічні засади ергономізації освітнього процесу, а також взаємозв'язок усіх його аспектів. Практико-орієнтований блок базувався на діяльнісному підході та передбачав активне залучення студентів до моделювання ергономічних ситуацій, проєктування класного простору, аналізу навчального обладнання, використання кейс-методів, створення чек-листів та ергономічних рекомендацій. Застосовувалися також професійно орієнтовані ігри. Така форма роботи сприяла кращому засвоєнню матеріалу, пробуджувала інтерес, викликала дискусію та активізувала навчально-пізнавальну діяльність студентів. Це дозволяло формувати їхню готовність до побудови й удосконалення освітнього середовища.

Результати впровадження курсу продемонстрували його ефективність. Так, майбутні вчителі стали більш чутливими до потреб дітей, навчилися бачити деталі, що впливають на добробут учнів та усвідомлювати власну роль у формуванні здоров'язберезувального освітнього середовища.

Ключові слова: педагогічна ергономіка, ергономічної компетентність вчителя початкової школи, професійна підготовка, освітній процес, освітнє середовище, здоров'язбереження.

Дата надходження статті: 15.06.2025

Дата прийняття статті: 30.06.2025

Опубліковано: 30.09.2025